

UDRUŽENJE EUROPSKIH SVEUČILIŠTA (EUA) GLASGOWSKA DEKLARACIJA

Predgovor

Glasgowska deklaracija proizašla je iz rasprava vođenih od 31. ožujka do 2. travnja 2005., tijekom treće konvencije EUA u organizaciji triju glasgowskih sveučilišta. Deklaraciju je 15. travnja službeno prihvatilo Vijeće EUA. Više od 600 predstavnika visokoobrazovnih institucija iz 47 zemalja u Glasgowu je raspravljalo o vlastitoj budućnosti i o svom doprinosu oblikovanju europskog društva znanja.

Deklaracija predstavlja temelj poruke koju će EUA iznijeti na sastanku ministara obrazovanja u Bergenu, od 19. do 20. svibnja, na kojem će se razmatrati budući koraci u Bolonjskom procesu, a sadrži i glavne političke smjernice za zajednicu visokog obrazovanja u godinama koje slijede. „Deklaracija će ujedno poslužiti kao polazište u razgovorima koji će se na visokoj razini voditi između državnih vlasti i sveučilišta“, istaknuo je u Glasgowu José Manuel Barroso, predsjednik Europske komisije, „a ističe i našu spremnost na suradnju s partnerima kako bi se osigurala budućnost europskih sveučilišta koja su“, prema riječima predsjednika Barrosoa, „zasigurno jedan od europskih prioriteta“.

Deklaracija ističe obvezu sveučilišta da provode reforme kao i važnost razvoja različitih zadataka i profila koji će odgovorno prihvatiti izazove globalnog natjecanja i društvene kohezije. Europske vlade pozvane su na osiguranje sveučilišne autonomije, bila ona pravne, administrativne ili financijske naravi, a koja je nužna kako bi se provele reforme. Sveučilišta pak moraju prepoznati važnost poboljšanja upravljanja i jačanja vodstva na svim razinama.

EUA prvi put spominje financiranje kao ključnu temu te jasno ističe kako je odgovarajuće financiranje preduvjet osiguranja budućnosti sveučilišta, a time i njegove sposobnosti za promicanje kulturnih, društvenih i tehnoloških inovacija. Deklaracija naglašava da se Europa ne može uspješno natjecati s obrazovnim sustavima u ostalim dijelovima svijeta ako se na ulaganja u visoko obrazovanje i istraživanja ne bude gledalo kao na ulaganje u budućnost i ako se ona hitno ne povećaju. Sveučilišta kao institucije obvezala su se poboljšati upravljačke strukture i vodstva kako bi povećala vlastitu učinkovitost i inovacijske kapacitete u postizanju višestrukih zadataka.

To su izazovi koje će novoizabrani predsjednik i upravni odbor EUA prihvatiti u godinama koje slijede. Drago mi je što na samom početku Glasgowsku deklaraciju možemo ponuditi na pet jezika. Želio bih stoga iskoristiti ovu prigodu i zahvaliti svima koji su pridonijeli uspjehu Glasgowske konvencije i pripremi ove višejezične publikacije.

profesor Georg Winckler
predsjednik

SNAŽNA SVEUČILIŠTA ZA SNAŽNU EUROPU

I. PREAMBULA

Glasgowska deklaracija treba poslužiti kao osnova trajnom dijalogu koji će se na visokoj razini voditi između sveučilišta – u najširem smislu riječi – i državnih vlasti kako bi se osigurala budućnost europskih sveučilišta kao jedan od najvažnijih prioriteta, pozvao je u Glasgowu predsjednik EUA José Manuel Barroso.

Glasgowska deklaracija predstavlja nacrt mjera koje treba poduzeti kako bi sveučilišta dala svoj puni doprinos izgradnji Europe kao važnom čimbeniku u svjetskom okruženju. Ovaj program mjera nastavak je rada EUA započetog u Salamanki 2001. i u Grazu 2003.

Europa treba snažna i kreativna sveučilišta kao ključne čimbenike u ostvarivanju i oblikovanju europskog društva znanja. Tu ulogu sveučilišta će osigurati otvarajući vrata širokoj javnosti, cjeloživotnim obrazovanjem te promicanjem vlastite kvalitete i izvrsnosti u podučavanju, učenju, istraživačkom i inovacijskom radu.

Te ciljeve moći će ostvariti snažne institucije koje znaju odlučivati o svom vlastitom razvoju te pridonositi društvenom, kulturnom i gospodarskom blagostanju na regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini.

Sveučilišta su obvezna poboljšati svoje upravljačke strukture i vodstvo kako bi povećala vlastitu učinkovitost i inovativne sposobnosti te ostvarila višestruke zadaće.

II. ZADAĆE I VRIJEDNOSTI U STVARANJU SNAŽNIH INSTITUCIJA

Višestruke zadaće sveučilišta obuhvaćaju stvaranje, očuvanje, vrednovanje, širenje i iskorištavanje znanja. Snažna sveučilišta trebaju snažne akademske i društvene vrijednosti kao temelj društvenog djelovanja. Sveučilišta imaju obvezu stvaranja društvene potpore gospodarskom razvoju te izgradnje etičkih dimenzija visokog obrazovanja i istraživanja.

Sveučilišta razvijaju različite zadaće i profile kako bi znala odgovoriti na izazove globalnog natjecanja, istodobno osiguravajući pravo obrazovanja za sve kao i društvenu koheziju. Višestrukost zadaća i veća konkurentnost sveučilišta počivat će na međuinstitucionalnoj suradnji zasnovanoj na zajedničkim naporima radi postizanja kvalitete.

Međuinstitucionalna suradnja bila je i ostala glavna karakteristika europskih sveučilišta i sve više dobiva na važnosti u globaliziranom i konkurentnom okruženju. Sveučilišta su svjesna da europsku integraciju mora pratiti jača međunarodna suradnja zasnovana na zajedničkim interesima.

Sveučilišta su otvorena za suradnju s društvenim okruženjem. Institucionalna autonomija i raznovrsnost zadaća ključne su pretpostavke za osiguranje učinkovitog djelovanja.

III. OKVIRNA POLITIKA – STVARANJE DRUŠTVA ZNANJA PUTEV VISOKOG OBRAZOVANJA I ISTRAŽIVANJA

Sveučilišta su potvrdila nerazrješivu sponu između provođenja reformi vezanih uz Bolonjski proces i ostvarivanja istraživačkih i inovacijskih ciljeva zacrtanih Lisabonskom deklaracijom. Oba ova dokumenta obvezno treba paralelno sagledavati kako bi provođenje svakog od njih zasebno dugoročno bilo uspješno.

Prihvatanje zajedničke politike istraživanja i visokog obrazovanja nužno znači kako ponovno treba promisliti o odnosu između vlada i sveučilišta. Vlade moraju imati veće povjerenje u sveučilišta i povećati njihove ovlasti, davati poticaje kojima će podupirati i voditi sektor visokog obrazovanja te se usredotočiti više na nadzornu nego na regulativnu ulogu.

Važnost ulaganja u obrazovanje, inovacije i istraživanja u svrhu postizanja ciljeva Lisabonske deklaracije kao i središnja uloga sveučilišta ističe nužnost vođenja rasprava između sveučilišta i državnih vlasti sa zasebnim ministarstvima, ali i s vladom u cjelini.

IV. PROMJENA NAGLASKA PROVEDBE BOLONJSKOG PROCESA NA POLA PUTA DO 2010.

Naglasak reformi vezanih uz Bolonjski proces ponovno je premješten na institucije visokog obrazovanja, nakon što je zakonodavni okvir uvelike postavljen. Sveučilišta spremno prihvaćaju odgovornost provedbe reformi tijekom sljedećih pet godina te potiču vlade da shvate kako je riječ o procesu koji zahtijeva vrijeme te financijske i ljudske resurse radi osiguranja dugoročne održivosti.

Sveučilišta se obvezuju udvostručiti napore kako bi uvela inovativne nastavne metode, reformirala nastavne programe u dijalogu s poslodavcima, prihvatila izazove akademskog i stručnog obrazovanja, cjeloživotnog učenja te priznala prethodnu naobrazbu. Vladama se preporuča da osiguraju sveučilišnu autonomiju potrebnu za provođenje dogovorenih reformi.

Radi promocije prvostupanjskog ciklusa obrazovanja vlade bi trebale započeti odgovarajuću reformu radnih mjesta u javnom sektoru.

Sveučilišta se obvezuju povećati svoje napore radi promicanja učenja u čijem će središtu biti student, uvođenju ciljeva i rezultata učenja u nastavni program, provedbi sustava ECTS bodova i osiguranju fleksibilnog sustava modula. Vlade bi trebale uključiti sveučilišta u trajne napore oko razvijanja nacionalnih i europskih standarda stručnih kvalifikacija koji moraju biti dovoljno široki i jasni kako bi poticali institucionalnu inovativnost te osigurati vrijeme potrebno za primjeren razvoj i dogovor oko zajedničkog nazivlja.

Prilikom promjene naglaska u provedbi Bolonjskog procesa sveučilišta prihvaćaju društvenu dimenziju svog djelovanja kao fundamentalnu obvezu, spremna su razvijati smjernice radi povećanja i proširenja mogućnosti obrazovanja za sve i pružati potporu slabije zastupljenim skupinama, kao i promicati istraživanja kako bi se programima i ciljanim aktivnostima borila protiv nejednakosti u sustavima visokog obrazovanja. Vlade su pozvane ukloniti pravne prepreke u provedbi tih programa.

Od ključne je važnosti poticati pokretljivosti studenata u svim obrazovnim ciklusima i na svim razinama, kao i nastavnog i administrativnog osoblja. EUA se zauzima za europske programe financiranja usmjerene na studente, kojima je financijska potpora najpotrebnija. Sveučilišta bi

trebala iskoristiti mogućnosti, kao i načine suradnje koje nude već postojeće strukture. Vladama se preporuča da riješe pitanja kao što su restriktivne vize, stažiranje, zakonska regulativa na području tržišta rada te pitanja koja se tiču socijalnog i posebno mirovinskog osiguranja, a koja stoje na putu razmjeni studenata i nastavnog osoblja. Treba riješiti i pitanje usklađivanja sveučilišnih kalendara.

Kako bi ispunila ove obveze, sveučilišta ističu važnost uključivanja studenata kao punopravnih partnera u ovaj proces i tražit će načine da to partnerstvo u budućnosti ojača.

Sveučilišta će isticati europsku dimenziju svog djelovanja na više načina, npr.: utvrđivanjem primjera najbolje prakse pri sastavljanju nastavnih programa, stvaranjem zajedničkih diploma utemeljenih na europskim kriterijima, kao i poticanjem međukulturalnih i višejezičnih vještina. Sveučilišta traže od vlada da uklone preostale prepreke za razvoj zajedničkih diploma i da provedu odgovarajuće jezične programe, počevši od školske razine.

V. POTICANJE ISTRAŽIVANJA I INOVACIJA

Sveučilišta prihvaćaju svoju odgovornost da osiguraju obrazovanje zasnovano na istraživanju koje će biti široko dostupno za studente na svim razinama i koje će moći odgovoriti na sve veće društvene potrebe za znanstvenim i tehničkim informacijama i razumijevanjem.

Sveučilišta moraju u praksi provoditi preuzete obveze, tj. poticati istraživanja i inovacije optimalnim korištenjem svih raspoloživih resursa i razvijati institucionalne istraživačke strategije. Njihovi različiti profili bit će jamstvo njihova sve većeg uključivanja u proces istraživanja i inovacija te suradnje s različitim partnerima.

Sveučilišta snažno podupiru osnivanje Europskog vijeća za istraživanje (ERC) radi unaprjeđenja kvalitete i izvrsnosti istraživanja u Europi te traže od nacionalnih vlada i Europskog vijeća (EC) da ga u najkraćem roku uspostave u sklopu Sedmog okvirnog programa. U skladu s već uspostavljenom i provjereno dobrom praksom nekoliko europskih zemalja, kao i u sklopu Šestog okvirnog programa vlade moraju biti svjesne potrebe stvaranja i usklađivanja mehanizama financiranja na nacionalnoj razini.

Sveučilišta su svjesna činjenice kako postoji određena napetost između nužnog osnaživanja istraživačkih sveučilišta i potrebe da se na svim sveučilištima osiguraju uvjeti za nastavu utemeljenu na istraživanju. Od vlada se očekuje da shvate specifičnost uloge sveučilišta kao bitnih čvorišta u mreži koja promiče inovacije i prijenos znanja na regionalnoj razini i da osiguraju nužnu financijsku potporu radi osnaživanja tog procesa.

VI. OBRAZOVANJE I PROFESIJA ISTRAŽIVAČA

Koncept doktorskih studijskih programa osigurat će da uz njihov središnji element, a to je unaprjeđivanje znanja kroz istraživanje, doktorski studiji pobude i zadovolje potrebe tržišta rada koje nadilazi akademske okvire, i to kroz razvoj istraživačkih znanja i primjenjivih sposobnosti; da programi doktorskih studija odgovaraju razdoblju od tri do četiri godine punog radnog vremena, da se jedinstveni transnacionalni doktorski programi ojačaju te da doktorandi istodobno uživaju status i studenta i istraživača početnika uz odgovarajuća prava.

Sveučilišta pozdravljaju usvajanje „Europske povelje o istraživačima / Kodeks ponašanja pri zapošljavanju istraživača“ i naglašavaju svoju ključnu ulogu u dijalogu o temi promicanja

profesionalnih istraživačkih karijera u Europi, i to ne samo kako bi se spriječio „odljev mozgova“.

VII. KVALITETA ZA SNAŽNE INSTITUCIJE

Sveučilišta naglašavaju vezu između sustavne kulture kvalitete, opsega autonomije i razina financiranja te pozivaju vlade da shvate kako su veća autonomija i primjerene razine financiranja važne za podizanje sveukupne kvalitete europskih sveučilišta.

Sveučilišta imaju obvezu razvijati, primjenjivati i usmjeravati kulturu unutarnje kvalitete koja se uklapa u zadaće i ciljeve institucije. Predanost tom cilju pokazuje sve veći broj institucija uključenih u aktivnosti EUA-a kojima je svrha promicanje i podizanje kvalitete. Sveučilišta su uvjerena kako legitimitet postupaka osiguranja kvalitete, kao i povjerenje u njih proizlazi iz međusobne suradnje sviju strana (studenta, sveučilišta, državnih vlasti) te iz uzajamnog dogovora o navedenim procedurama, njihovim ciljevima i rezultatima.

Sveučilišta se zauzimaju za ravnotežu između autonomije i odgovornosti koju će ostvariti putem institucionalnih evaluacijskih postupaka koji uključuju: pristup „Fitness for Purpose“^{*} koji je prilagođen kulturi svake pojedine zemlje i institucije i usklađen s njihovim različitim zadaćama i profilima; postupke usmjerene na strateško poboljšanje i promjenu više nego provjeru kvalitete, a osmišljeni su za razvijanje europske dimenzije putem europskih evaluacijski skupina uzimajući u obzir društveni angažman i društvenu dimenziju Bolonjskog procesa.

Sveučilišta se obvezuju na dijalog i partnerstvo na europskoj razini u sklopu "E4" (koji obuhvaća ENQUA, ESIB, EUA i EURASHE) radi povećanja odgovornosti, što će kao posljedicu imati podizanje sveukupne kvalitete europskih sveučilišta. EUA podupire izviješće ENQUA za Bergen, uključujući standarde i naputke za osiguranje kvalitete, kao i osnivanje europskoga registra agencija za osiguranje kvalitete i Komisije europskoga registra.

VIII. FINANCIRANJE ZA SNAŽNE INSTITUCIJE

Europska sveučilišta nisu dostatno financirana, a bez primjerenih financijskih ulaganja od njih se i ne može očekivati da konkuriraju drugim sustavima. U usporedbi sa Sjedinjenim Američkim Državama, zemlje članice Europske unije trenutačno ulažu oko pola svog bruto nacionalnog proizvoda u sveučilišta. Iako su europski ciljevi zacrtani u Lisabonskoj deklaraciji ambiciozni, za državna se sredstva namijenjena istraživanju i visokom obrazovanju u najboljem slučaju može reći da stagniraju. Sveučilišta smatraju kako smanjena proračunska sredstva slabe njihovu ulogu u izgradnji demokracije i njihovu sposobnost promicanja kulturnih, društvenih i tehnoloških inovacija. Vlade moraju osigurati primjerene razine financiranja kako bi se održala i podigla kvaliteta institucija.

Sveučilišta pokušavaju pronaći nove i različite izvore financiranja. Ona nastoje istražiti i udružiti modele javnog i privatnoga financiranja i potaknuti konstruktivnu raspravu unutar EUA-a, a i sa svim ostalim nositeljima interesa. Sveučilišta će razviti najekonomičnije modele poslovanja i zatražiti od vlada da u skladu s njima alociraju financijska sredstva.

Kako bi djelovala odgovorno i transparentno sveučilišta se obvezuju da će tražiti i slijediti primjere dobre prakse te da će ojačati vodstvo i profesionalizirati upravu.

* sukladnost svrsi

IX. ZAKLJUČAK

Sveučilišta namjeravaju osmisliti i otvoriti stratešku raspravu o njihovoj ulozi unutar Europe znanja. Stoga pozivaju vlade da na visoko obrazovanje i istraživanje gledaju kao na ulaganje u budućnost.

Sveučilišta pozdravljaju dijalog na najvišoj europskoj političkoj razini započet u Glasgowu i prenose poruku da su snažnoj Europi potrebna snažna sveučilišta.

EUASES – Udruženje europskih sveučilišta, Bruxelles, 15. travnja 2005.